

KÄOKIRÄS

Meistatati Elohelü

Käokiräs, lindu-landu!
Linda sinnä lepestikku,
karga sinnä kadastikku,
kostpuult kosilanõ tulõ!

Pihlapuu lasteaija mudilane Laura Kosk (vasaku) on värvilised sõõrid välja lõiganud. Õpetaja Pille Kaarsalu kummardub ta kohale näitama, mida nüüd edasi teha tuleb, et käokiräs ehk lepatriinu valmis saaks. Käokiräste meisterdamisega on ametis ka Elisabet Põdekrat ja Ketlin Kapp. Kõrval käokiräsega meene.

3 X SILLE ANNUK

EESTIMAA EMAKEELED. Mitusada mudilast Vana-Võromaal õpivad iga nädal terve päev võru keelt, mida nad oma kodus enam eriti ei kuulegi. Tänaasel emakeelepäeval tahavad nad seda teistelegi õpetada.

Käokiräs, lenda eestlase sõnastikku!

AIME JÕGI
aime.jogi@postimees.ee

Lasõ suur kipõ müüdä, sis on aigu kühl! Nii seisab Põlva Pihlapuu lasteaija ühe rühma uksele. See üks viib Vandersellide rühma ning võrukeelse lause on sinna kirjutanud kuueaastane Laura Kosk. Esiti said «kipõ» ja «sis» kahe i-ga, aga üleliigsed i-d tõmbas tüdruk õpetaja juhatusel maha.

Eesti keeli tähendab see lause, et lase suur kiire mööda, siis on aega küll.

Kiiret ei ole ka nende käokiräste meisterdamisega. Kõigepealt tuleb välja lõigata üks must sõõr ja siis kaks punast sõõri. Siis veel väikesed täpid ning kõik õiges järjekorras kokku kleepida.

Käokiräs tähendab eesti keeles lepatriinu.

Käokiräseid meisterdatakse mitte ainult Pihlapuu lasteaias, vaid paljudes Vana-Võromaa lasteaiades ning neist saab kingitus Mooste folgile ehk rahvamuusikatõthuste festivalile Moisekatsi Elohelü. See leiab aset 21. ja 22. aprillil.

Käokiräsetega on aga veel üks plaan, mis on seotud tänase päevaga.

«Lastele jäi see uus sõna hästi meelde ja nende soov on seda emakeelepäeva puhul teistega jagada, et terve Eesti teaks, kuidas on lepatriinu võru keeles,» selgitas Võru instituudi projektijuht Evely Lindsalu. Ta on koos Triin Toomega triinude meisterdamist korraldanud.

Mõtsmaasik ja kärblasesiin

Kuueaastane Laura Kosk ütles, et tema kodus võru keelt eriti ei räägita, kuigi ta isa vist oskab. Laura mõistab nüüd samuti võru keelt, sest nende rühmas on kõik kohad võrukeelseid sõnu täis.

Tere hommikust!
Tervitus lasteaiarühma seinalt.

TERE HUMMOGUST!

Näiteks on seinal Eestimaa looduse kaart ning selle kõrval sõnad mõtsmaasik, kärblasesiin, kurõmari, repän, susi. Või on seinal värvilised kujundid ja kõrval sõnad valgõ, kõllanõ, rohilanõ, verrev. Ka leiab sealt nädalapäevade eestikeelseid nimed kõrvuti võrukeelsega: iispäiv, tõsõpäiv, kolmapäiv...

Laural on hästi selge üks võrukeelne luuletuski – «Edimäne ratas», millega ta astub üles täna, emakeelepäeval, mil Ahjas korraldatakse Põlvamaa lasteaiade luulepäev.

Pihlapuu lasteaija Vandersellide rühmas on 22 viie- ja kuueaastast last ning nemad ongi üks võrukeelne keelepesa. Võru

keelt lipsab kõnekeelde nende rühmas muidugi iga päev, kuna üks õpetaja on pärit Haanja maalt ja teine Kanepist. Aga vähemalt ühel päeval nädalas räägitakse kõik asjad ära võru keeles.

Kui seda nüüd võru keeles üle seletada, siis: uman keelen tetäs egäpäävategemiisi, laulõtas, mängitäs, süvväs, pandas rõivilõ, loetas unõjuttu, võimõldas, opitas uma kandi kombit, tetäs muid ettevõtmiisi ja üritiisi. Keelepesä tüütäs keelekümmelüse meetodin: kõnõldas õnnõ ütten keelen, juttu ei tõlgi-ta, kõrratas häste pall'õ.

Õpetajad Pille Kaarsalu ja Helle Ehasalu ütlevad, et enamasti need lapsed kodus oma

noorte vanematega võru keelt ei räägi. Kui pere suhtleb aga Võrumaalt pärit vanavanemate ning muude sugulastega, siis küll. Võru keel kerkib ka noortest inimestest iseenesest esile, sest lapsepõlves ollakse seda kuulnud.

Keelepesa missioon

Pille Kaarsalu meenutab, et 20ndates eluaastates ei rääkinud ka tema eriti võru keelt, nüüd teeb seda aga hea meelega.

Õpetaja Helle Ehasalu ütles koguni: «Võib-olla mul ei ole oma järeltulijatele parandada ei maju ega maid, aga kui ma suudan neile parandada oma ema ja vanaema keele, siis on see suur rikkus, millest ka lapsed kunagi aru saavad.»

Võrukeelseid keelepesarühmi on üle Vana-Võromaa 20, nii Võru, Põlva kui ka Valga maakonnas. Rühmades käib 260 last ning neid juhendab 30 õpetajat.

Nüüd kordamisküsimus: kuidas oli lepatriinu võru keeles?